

EKONOMİK KRİZ, KEMER SIKMA POLİTİKALARI VE YÖNETİŞİMİN TOPLUMSAL CİNSİYETİ: FEMİNİST BİR YAKLAŞIM

Penny Griffin

Çeviren: Öykü Tümer

Feminist akademisyenler krizlerin küresel yönetişimin gündelik bir tekniği haline gelme biçimlerini dikkatle takip etmişlerdir. “Kriz yönetimi”nin belirli iktisadi düzenlerin iktidarını sağlamlaştırma, itiraz ve eleştirinin olanaklarını ve alanını kısıtlama için kullandığı mekanizmalara karşı özel olarak duyarlıdırlar. Bu makale, finansal krize dair feminist araştırmalara katkıda bulunmayı ve aynı zamanda bu alandaki birikimi genişletmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, genellikle “küresel finansal kriz” olarak adlandırılan süreçte ortaya çıkan “kriz yönetişimi feminizmi”nin, küresel finans endüstrisi gibi mevcut toplumsal cinsiyet temelli ayrıcalık yapıları ve mekanizmalarının dönüşümüne yönelik çağruların bastırılmasına ve bu yapıların küresel politik ekonomideki güçlerini sağlamlaştırmasına olanak tanıdığını savunmaktadır. Bu makale, içinde bulunduğumuz çağda kriz yönetişiminin, özellikle de küresel finansal krizi tanımlamaya ve “kontrol altına almaya” çalışan çeşitli aktörlerin, kurumların, politikaların ve fikirlerin toplumsal cinsiyet temeline şekillendiğini iddia etmektedir. Toplumsal cinsiyet ve yönetim meselesini incelerken söylem analizi yaklaşımını benimsemekte; yönetim söylemleri ve bunların sağduyuyu (insanların ne yaptığı, nasıl çalıştığı, nereye yatırım yaptığı vb.) nasıl yeniden ürettiğini anlamak için toplumsal cinsiyeti merkezi bir konuma yerleştirmektedir. Toplumsal cinsiyet, mevcut küresel politik ekonomide zararlı etkileri de olan bir yönetim tekniği haline gelmiştir. Ekonomik sistemlerde “toplumsal cinsiyet” üzerine, özellikle “ekonomik rekabet” tartışmaları bağlamında, her zamankinden daha fazla tartışmayı teşvik etmesine rağmen, bu makale, “küresel finansal kriz”in feminist kaygıları önemsizleştirirken erkek egemen, beyaz ve elitist bir küresel finansal ayrıcalık kültürünü daha da pekiştiren yönetim tekniklerini tetiklediğini ve bunları yeniden ürettiğini savunmaktadır.

Giriş

Genellikle “küresel finansal kriz” olarak adlandırılan ve “Büyük Buhran'dan bu yana yaşanan en büyük finansal şok” (IMF, Stewart, 2008'de alıntılanmıştır) olarak nitelendirilen süreç boyunca ortaya çıkan “kriz yönetişimi feminizmi”, bu makalede¹ savunulduğu üzere, küresel finans endüstrisi gibi mevcut toplumsal cinsiyete dayalı ayrıcalık yapıları ve mekanizmalarının, kendilerine yönelik dönüşüm taleplerini bastırmasına ve küresel politik ekonomideki güçlerini yeniden sağlamlaştırmalarına olanak tanımaktadır. Bu amaçla, ilerleyen satırlardaki inceleme, finansal krizlerin toplumsal cinsiyete dayalı küresel yönetişimin gündelik bir tekniği haline gelme

yollarını irdeliyor ve özellikle küresel finansal krize verilen toplumsal cinsiyet temelli tepkilerin (bunlara uyumsuz feminist eleştirinin reddi ve feminist bilginin ele geçirilmesi de dahil) hem neo-liberal eril ayrıcalığa dayalı küresel finansın teşvik edilmesine hem de küresel politik ekonomide neo-liberal kapitalist zorunlulukların uzun ömürlü olmasına nasıl katkıda bulunduğunu sorguluyor.

Toplumsal cinsiyet çalışmaları, yönetim sorunlarının (ekonomik yeniden yapılanma, kurumsal yönetim, borç yönetimi, finansal serbestleşme ve benzeri) "toplumsal cinsiyetle ilgili varsayımlardan ne ölçüde etkilendiğini" açıkça ortaya koymuştur (Whitworth, 2006: 96). Ancak küresel finansal krizle ilgili açıklamaların çoğu, küresel finans sektörünü toplumsal cinsiyete dayalı olarak ele almakta büyük ölçüde başarısız olmuştur. Son yıllarda yapılan çok sayıda finansal ve yönetsimsel betimleyici açıklamalar, "etkilerinin ne yakıcı ne de yıkıcı olduğunu düşünmenin affedilebileceği" bu krizi soyutlaştırmış ve depolitize etmiştir (Griffin, 2013: 10). Feminist bir araştırmacı "büyük finansal kurumların içindeki erkeklik ve kadınlıkların gündelik kültürel işleyişini açığa çıkaracak parlak bir projekte sahne" (Enloe, 2013: 49), finansal krizle ilgili sayısız politika ve popüler kaynak, kurumsal zayıflıklara veya aşırı seks düşkünü bankacılara odaklanmış, mevcut sermaye hareketliliği mantığını yeniden tanımlamış ve "küresel ekonomik ilerlemenin sürdürülmesini sağlamak" ve bankacılık sistemlerinde "istikrarı ve rekabeti teşvik etmek" için son derece neo-liberal (ve dolayısıyla nihayetinde hayal kırıklığı yaratan) reformları teşvik etmiştir (bkz., Birleşmiş Milletler (BM), 2009; Bağımsız Bankacılık Komisyonu (ICB), 2011). Kriz ve krizin sonuçları üzerine yapılan ve son derece eleştirel olan politik ekonomi çalışmaları bile, toplumsal cinsiyetin finansal uygulama ve düzenlemelerdeki yeniden üretici rolünü ele almakta genellikle başarısızdır (bkz. Örneğin, Widmaier, 2010; Brassett ve Clarke, 2012; Worth, 2013).

Küresel siyasette toplumsal cinsiyeti ciddiye almak, "normal" ve "doğal" gibi sıfatların baştan çıkarıcı gücünü daha kapsamlı bir şekilde sorgulamamızı sağlar. Ancak "toplumsal cinsiyet" küresel siyasetin en "belirsiz" kavramlarından biri olmaya devam etmekte, ısrarla (ve dönemsel olarak) görmezden gelinmekte ve "kuramsal tartışmadan kaçmak için sinsi bir kapasite" sergilemektedir (Zalewski, 2013: 40). Toplumsal cinsiyeti ciddiye almanın ne anlama geldiği, büyük oranda iyi anlaşılmamıştır (a.g.e.: 3). Finansal "kriz"le ilgili olarak toplumsal cinsiyeti ciddiye almak, kriz anlatılarının kadınları ve erkekleri özel olarak ve zarar verici biçimde etkilemek üzere nasıl ortaya çıktığı ve geliştiği hakkında dikkatlice düşünmeyi gerektirir. Finansal uygulamaların ve ekonomik kurumların daha şeffaf ve hesap verebilir olmalarını sağlayacağı ve önerilen tedbirlerin yaratacağı etkileri topluma dağıtırken gösterilecek özeni artıracacağı vadedilen düzenlemeler hayata geçirilmemiştir. Kemer sıkma politikaları ve diğer mali sıkılaştırma

yöntemleri gibi reformların yapıldığı yerlerde, böyle bir mevzuat düzenlemesinin neleri değiştirdiği ve nasıl bir etki yarattığı sorulmalıdır. Enloe'nun da (2013: 52) belirttiği gibi, örneğin, cinsiyetçi politika kararları ve eylemlerinin "belirli bir tür istismarcı veya dışlayıcı erkekliği onaylayan ve çoğu kadını ve çoğu kadınlık biçimini marjinalleştiren bir kurum içi kültürün kök salmasına" izin veren herhangi bir kuruluşun üyeleri tarafından ortadan kaldırılıp kaldırılamayacağı açık değildir.

Bu makale, son yıllarda ortaya çıkan kriz söylemlerini ve bunların toplumsal cinsiyetle nasıl ilişkilendirilebileceğini incelemekte, ancak özellikle krizden "sonra" ortaya çıkan yönetim anlatılarını hedef almaktadır. Özellikle, yönetim kaynaklarından –çeşitli aktörler, kurumlar, politikalar ve fikirler dahil–ortaya çıkan iki kriz yönetişimi söylemini veya söylem "kümesini" sorgulamaktadır: feminist kayguların reddedilmesi ve yönetim dostu, ele geçirilmiş "feminist" bilginin teşvik edilmesi. Makalede iddia edileceği üzere, bu söylemsel kümelerin etkileri, küresel finans sisteminin temellerinin reforme edilmesindeki süregelen başarısızlık ve neo-liberal aktörler ile kurumlar için finansal reform, uygulama ve mekanizmalarla ilgili olarak benimsenmiş "aynı tas aynı hamam" yaklaşımının devamı olmuştur. Bu da ayrıcalıklı, neo-liberal ve eril bir elitin alanı olarak korunan küresel finansı daha da güçlendirmeye hizmet etmektedir.

Aşağıdaki inceleme üç başlık altında sunulmaktadır. İlk olarak, mevcut feminist yaklaşımların tartışılmasıyla başlanacak ve "kriz yönetişimi"nin nasıl yapılandırıldığı ve "kriz"in güncel ve gündelik yönetim mekanizması olarak nasıl anlaşılacağı ele alınacaktır. Ardından, iki kriz yönetişimi söylem kümesinden ilki tartışılacak ve kriz yönetişimi söyleminin, özellikle finansal krizlerin kadınlar üzerindeki etkileri ve kemer sıkma politikalarının toplumsal maliyetleri konusunda önemli ancak zorlayıcı ve sınırları çizilemeyen feminist eleştirileri nasıl göz ardı etmeye çalıştığına odaklanılacaktır. İkinci söylemsel küme ise, kriz yönetişimi söyleminin, egemen neo-liberal akla en uygun "feminist" fikirleri nasıl ele geçirdiğine ve teşvik ettiğine odaklanmaktadır. Makalenin "kriz yönetişimi feminizmi" olarak adlandırdığı bu durum, mevcut neo-liberal yönetişime dost ve neo-liberal küresel finansın yeniden canlandırılmasını destekleyen bir feminist strateji biçimidir.

Feminizm, kapitalizm ve "kriz"

Bu makale, finansal krizlerin nedenleri, yapısı ve etkilerine dair mevcut feminist analizlerden faydalanmakta ve bunları genişletmeye çalışmaktadır. Makale, kriz, yönetim ve kemer sıkma politikalarının en iyi şekilde, kriz yönetişimi söylemlerinin söylemsel yeniden üretimi ve bunların feminist Frankenstein yaratımı, yani bu makalenin, "kriz yönetişimi feminizmi" olarak adlandırdığı biçimde yorumlanmasıyla anlaşılabilirliğini savunmaktadır. Mevcut feminist

çalışmalar, kapitalizmin makro, mikro, yerel, bölgesel ve küresel düzeylerde ve tüm biçimlerinde nasıl cinsiyetlendirildiğini kapsamlı bir biçimde detaylandırmıştır. Feministler, neo-liberalizm ve savunucuları tarafından sevgiyle sürdürülen ve baştan çıkarıcı derecede pirüpak ve birleştirici “tek dünya” ve gelecek müreffeh günler gündemine itiraz etmiş ve bunun yerine, “yirminci ve yirmi birinci yüzyıllarda kalkınma politikalarını tekeline alan küresel yeniden yapılanmanın dağınık, çelişkili ve birbirinden kopuk süreçlerini” vurgulamışlardır (Griffin, 2010a: 91). Feministler, 1980’lerdeki borç krizinin (bkz. örneğin, Sen ve Grown, 1987; Benería, 2003), Doğu Asya krizinin (Truong, 1999; Ling, 2004; Floro vd., 2009; Seguino, 2009) ve Arjantin krizinin (Chrabolowsky, 2003; De Ciccio, 2011) toplumsal cinsiyete dayalı etkilerini sorgulayarak ekonomik krizleri kapsamlı bir şekilde incelemiş ve bu konuda kampanyalar yürütmüştür. Küresel finans ve krize ilişkin feminist tartışmalar, çeşitli krizlerin yarattığı ve sürdürdüğü cinsiyete dayalı adaletsizlikleri ve eşitsizlikleri, özellikle de kadınların "bireysel yeteneklerin gerilemesini" (Fukuda- Parr vd, 2013: 24), finansal krizler tarafından yaratılan toplumsal cinsiyet adaletsizliklerini ve eşitsizliklerini, kemer sıkma politikalarının kadınlara getirdiği sosyal maliyetleri ve toplumsal cinsiyet söyleminin mevcut eşitsiz ekonomik politikaları ve güç ilişkilerini yeniden teyit eden örgütsel manipülasyonlarını ortaya koymuştur (bkz. örneğin Montgomerie ve Young, 2010; Roberts ve Soederberg, 2012; Fukuda-Parr vd., 2013). Feminist analizlerin ikna edici bir şekilde savunduğu gibi, küresel süreçlerin yerel ve toplumsal yapısının göz ardı edilmesi emek, sınıf, toplumsal cinsiyet ve cinsel ilişkilerdeki hiyerarşileri ve eşitsizlikleri daha da şiddetlendiren ve hatta yaratan kusurlu akademik çalışmalara ve vasıfsız politika yapımına yol açar. Feministler için kapitalist üretim ve tüketim rejimleri her zaman cinsiyetlidir. Neo-liberal yönetim mekanizmaları tarafından önceden belirlenmiş ve sorgulanamaz olarak görülen bireycilik, piyasa ekonomisi ve demokrasi varsayımlarının yeniden üretilmesi, özellikle neo-liberalizm ve savunucularının “gündelik hayatın ve ekonominin tüm sektörlerinin ticarileşmesinin dünya genelinde birçok birey ve kültürün itici bulabileceği sosyal dinamikler yarattığını” (Benería, 2003: 73) kabul etmekte başarısız oldukları anlamına gelmektedir.

Bu geniş feminist literatüre ek olarak, bu makale kriz yönetimini söylemsel olarak cinsiyetlendirilmiş olarak incelemekte ve bunun etkilerinin peşine düşmektedir. Söylemsel analiz yaklaşımı önemlidir çünkü liberal yaklaşımlar gibi ekonomik stratejinin temel bir ekonomik rasyonelitesi olduğunu ya da Marksizm gibi sınıf mücadelesinin evrensel bir gerçek olduğunu varsaymaz. Kriz yönetimi söylemlerinin yeniden üretimini anlamak için toplumsal cinsiyeti merkeze alan söylemsel bir yaklaşım, yönetimi ve sonuçlarını, dünya hakkında kültürel olarak üretilmiş ve yaygın olarak toplumsal cinsiyete dayalı fikirler, varsayımlar ve değerler tarafından kurulan ve bunlar aracılığıyla yeniden üretilen karmaşık bir anlam ve uygulama birleşimi olarak

görür. Özcü-olmayana bağlılık, geleneksel analiz biçimlerinin bazı temel kategorilerine temel ve sarsıcı düzeylerde meydan okur. Bu durum, ana akım (uluslararası politik ekonomi) akademinin insan davranışını sureti olmayan, toplumsallıktan arındırılmış analiz birimleri açısından çerçevelemesi ve modern felsefe ve Newton biliminden uyarlanan bilimsel yasalarla açıklanabilen, kendi kendini düzenleyen bir makine olarak toplum modelini yeniden üretmesiyle tezat oluşturmaktadır. Bu, aynı zamanda, eleştirel akademinin ekonomik ilişkilerin sınıf mücadelesinin doğası tarafından (önceden) belirlendiği şeklindeki Marksist görüşü tercih etmesiyle de tezat oluşturmaktadır. Bazı materyalist (feminist) yaklaşımlar, kadınların ayrıcalık sahibi olmamalarını tarihsel bir süreklilik ve kültürel bir ön kabul olarak ifade ederken, toplumsal cinsiyete dayalı yönetişimin söylem analizi, bunun yerine ayrıcalık, ayrımcılık ve eşitsizliği toplumsal ve kültürel olarak üretilmiş ve zaman ve mekâna göre değişken olarak ele alır. İlâveten bunların ekonomik ilişkilerin sınıf ilişkilerinde kök salmasına direndiğini ve küresel politik ekonomide cinsiyete dayalı gücün yeniden üretilmesini sağlayan cinsiyetçi kültürel uygulamalara (cinsiyete dayalı işe alım ve terfi uygulamaları, ayrımcı borç verme biçimleri, cinsiyete dayalı kredi değerliliği değerlendirmeleri vb. dahil) daha fazla ilgi gösterdiğini iddia eder.

Toplumsal cinsiyet ve yönetişime dair söylemsel bir yaklaşım, küresel ekonomi politik bağlamında pek çok kişinin doğru, temel ve evrensel olarak kabul ettiği, ancak kararlı bir eleştirinin yetkili, düzenleyici ve son derece kısıtlayıcı kimlik kategorileri olarak ortaya çıkardığı norm ve standartların analizini gerektirir (Griffin, 2009: 1). Bu makale, kültür, toplumsal cinsiyet, ırk, üretim, tüketim ve temsil gibi kavramları bütünüyle yutan "ekonomik olanın" önceliğini ortaya koymak yerine, kapitalizmin, özellikle de neo-liberal küresel yönetişimin ve neo-liberalizmin yeniden ürettiği yönetim söylemlerinin somutlaşmasının kültürel koşullarına bakmaktadır. Elbette bu söylemler çeşitli ve farklı aktörlerden, kurumlardan, örgütlerden ve girişimlerden kaynaklanmaktadır: tek tek hükümetler (devletler) ve bunların oluşturduğu gruplar (G7 ve G10 gibi); Avrupa Birliği (AB) gibi uluslar üstü bürokrasiler; Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu (IMF), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve BM gibi hükümetler arası kuruluşlar; Dünya Ekonomik Forumu (WEF) gibi sivil toplum kuruluşları; ve Uluslararası Ödemeler Bankası ve Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü tarafından başlatılanlar gibi (kamu denetimine açık olmayan) özel finansal yönetim girişimleri. Bizden, neyi bildiğimizi düşündüğümüzü ve dolayısıyla analizlerimizden neleri dışladığımızı oldukça radikal ve yaratıcı şekillerde sorgulamamızı talep eden söylemsel bir araştırma stratejisi her zaman güçlü bir şekilde politiktir.

Feminizm, (reform edilmemiş) yönetim ve “kriz”in yeniden üretimi

Kemer sıkma önlemleri, sıkılaştırılmış para politikası ve finansal uygulamalarda "aşırı" risk almanın hedeflenmesini içeren "krize" verilen yönetim cevaplarının toplumsal cinsiyete dayalı söylem analizi, bu tür tepkilerin ne anlama geldiğini ve gündelik, toplumsal cinsiyet temelli pratikler ve deneyimlere dayandıkları için makul kabul edildiklerini ortaya koymaktadır. Hobson ve Seabrooke'un (2007: 1-5) ana hatlarıyla belirttiği gibi, küresel politik ekonomiyi, elit aktörler ve kurumlar tarafından yazılmış bir senaryo olarak anlamak ve bu senaryonun kitleler tarafından pasif bir şekilde benimsendiğini düşünmek, insanların nasıl, neyi ve kiminle satın aldıkları, tasarruf ettikleri, yatırım yaptıkları, harcadıkları ve ürettikleri gibi gündelik eylemlerin, dünya ekonomisini dönüştüren (ve mümkün kılan) çok çeşitli yollarını tamamen göz ardı etmektedir. Küresel finansal krizin geleneksel açıklamaları, ekonomik "rasyonalitenin" nesneliliği, kesinliği, doğruluğu ve gerçekliği içinde krize yönelik soyutlanmış ve depolitize edilmiş açıklamaları örtbas etmiştir (örneğin, sistemin başarısızlığını eleştirmek yerine kurumsal, bireysel ve politika zayıflıklarına karşı tavsiyelerde bulunan ana akım ekonomi ve işletme okulu yaklaşımlarında görüldüğü gibi). Bu tür açıklamalar, rasyonel ekonomik ve finansal pratikler hakkında, aksi takdirde tartışılacak anlamları ve kimlikleri istikrara kavuşturmak ve tutarlı hale getirmek için çalışan, krize verilen ana akım tepkileri yönlendiren fakat toplumsal cinsiyete dayalı ayrıcalıklardan türeyen ve çeşitli ayrımcılık biçimlerine dayanan finansal öngörüleri ve ekonomik "sağduyuyu" yeniden üreten iddialarda bulunur.

Küresel finansın “gündelik” olarak ele alınmasındaki yaygın başarısızlık ve onun soyutlanmış ve insanlıktan çıkarılmış temsilleriyle geleneksel kriz anlatılarının yaygınlaşması, neo-liberal aktörler ve kurumlar için finansal reform konusunda "aynı tas aynı hamam" yaklaşımına katkıda bulunmuştur. Böyle bir yaklaşım, sadece kilit kurumların, uygulamaların ve mekanizmaların yeniden düzenlenmesinde süregelen başarısızlığı değil, aynı zamanda küresel finansın neo-liberal ve eril bir elitin imtiyazlı alanı olarak somutlaştırılmasını da mümkün kılmıştır. "Kriz" in mevcut (erkek) neo-liberal elitin elindeki gücü tortulaştırmak için nasıl kullanıldığını ve istismar edildiğini anlamak için, küresel finans sektörünün içinde bulunduğu durumun ne olduğunu ve krizden "sonra" finansal hizmetlerde herhangi bir şeyin değişip değişmediğini sormak gerekir. BM'nin uluslararası para ve finans reformuna ilişkin 2009 tarihli bir raporunda da belirtildiği gibi, IMF tarafından "savaş sonrası dönemdeki en kötü finansal krizlerden biri" olarak tanımlanan Asya finansal krizi sırasında küresel finansal mimaride çok az reform yapılmıştır (IMF, 1998). Uluslararası ekonomik kurumlarda reform yapmak, “daha fazla şeffaflık ve hesap verebilirlik” sağlamak, “kaynak dağıtımının etkilerini” değerlendirmek, küresel dengesizliklerin ve asimetrilerin artmasını önlemek veya “entelektüel çeşitliliği” sağlamak için hiçbir şey yapılmadı

(BM, 2009). İçinde bulunduğumuz dönemde ise, küresel finansal krizin uzun sürmesine rağmen, merkez bankalarından gelen para nispeten düşük ve kolay seviyelerde verilmeye devam etmekte ve bankacılık sistemleri sadece varlıkların yerini değiştirerek "riskli varlıkları bilançolardan çıkarmayı" ve "birinci kademe sermaye oranlarını" iyileştirmeyi başarmaktadır (Ryan, 2013). Finansal yatırım şirketlerinin liderlerinin ifade vermeye çağrıldıklarında gösterdikleri "azıcık pişmanlık" ve kadınların "finans sektöründe kriz öncesine kıyasla daha fazla görünür olmamaları" ile birlikte "finansal kurumların davranışlarının düzeldiğine dair çok az kanıt" vardır (Prügl, 2012: 31).

IMF, Asya mali krizinden bu yana, "krizden zarar gören ekonomilerin birçoğunun" "kayda değer ölçüde iyi" performans göstermesiyle "programlarının toplumsal etkilerine daha duyarlı" hale geldiğini iddia etse de (IMF, 2013), Asya'daki ekonomik krizin bölge genelinde "işgücü piyasaları, hane halkı gelirleri, sosyal hizmetler, iş yükü ve insani kalkınma üzerinde" derin ve kalıcı bir etkisi olduğunu ifade etmemektedir (Floro vd., 2009: 3). Güney Kore'de kadınlar erkeklerin yedi katı oranında işlerini kaybederken (Seguino, 2009: 3), küresel durgunluk Asya ile Latin Amerika ve Karayipler'deki tekstil ve hazır giyim gibi ihracata yönelik sektörleri özellikle kötü etkilemiştir; bu sektörlerin her biri "kadınların oranının yüksek olduğu bir işgücüne sahiptir" (Floro vd., 2009: 16). Tarım sektöründeki kadınların pozisyonu (çiftçi ve işçi olarak), sanayileşmiş ülkelerde tarımsal sübvansiyonlar azaltılmadan veya ortadan kaldırılmadan ve "üretim ve verimliliği artırmaya yardımcı olacak" kamu hizmetleri sağlanmadan ve de "ticaretin girdi maliyetleri üzerindeki etkisi" istikrarsız olduğu sürece savunmasız olmaya devam etmektedir (a.g.e.).

Küresel finansal krizi ve yönetişimin buna verdiği tepkileri (feminist) bir söylem analiziyle okumak, hem bedenlerin belirli cinsiyetlendirilmiş şekillerde konumlandırılmasına hem de cinsiyetlendirilmiş yönetim tekniklerinin yeniden üretilmesine bağlı olan fikirler, varsayımlar ve değerler tarafından "krizin" nasıl yeniden üretildiğini ve yönetişimin nasıl mümkün kılındığını incelemeyi içerir. Bunların arasında, örnek olarak, kadınların "özel" ev kadınlığını veya mali ihtiyatlılığını merkeze alan yönetim tepkilerinin yaygınlığı, erkeklerin kamusal otorite ve sorumluluk figürleri olarak öne çıkan temsilleri ve bunları istismar eden yönetim teknikleri (mesela, kadınların varlığının aşırı eril davranışlarını dengeleyeceğini varsayan toplumsal cinsiyet kotası sistemleri ya da adı geçen fakat ücretsiz olan kadınların yeniden üretim emeğinin temel varsayımı üzerine kurulan kemer sıkma önlemleri vb.) bulunmaktadır. Bu satırların yazarı da dahil olmak üzere pek çok feminist için, kriz yönetişimi söyleminin davranışsal (insani) kusurlara ve kurumsal zayıflıklara odaklanması, küresel finansın üzerine inşa edildiği daha geniş ve temel ayrımcılık ve elit imtiyaz yapılarına olan ilgiyi silerken, yönetim söylemlerinin hiyerarşik toplumsal cinsiyet ve ırk klişelerini daha da sağlamlaştırmıştır. Ekonomideki aktörlerin özerk

davranması mümkün olsa da ekonomik söylemin sosyal ortamları (yani, ekonomik "birimlerin" kendilerini sürdürme ve birbirleriyle etkileşime girme yolları), özellikle küresel finans sektörü gibi grup güveninin belirleyici olduğu bir sektörde, aktörlerin bunu tutarlı bir şekilde yapmasını pek olası kılmamaktadır. Finansal hizmetler sadece erkeklerin değil, yüzyıllar boyunca tarihsel ayrıcalıkları beyaz erkeklerin elinde toplayan ve eril öznelliklerle ilişkilendirilen baskın davranış modellerinin hâkimiyetindedir. Özellikle kadınları hedefleyen cinsiyet kotalarının ve aktif işe alım stratejilerinin uygulanmasına rağmen, küresel finans "feminizm sonrasında kalan neredeyse tartışmasız eril ayrıcalığın son birkaç kalesinden biri" olmaya devam etmektedir (Prügl, 2012: 22). Örneğin, işe alım şirketi eFinancialCareers tarafından yakın zamanda yapılan bir anket, "Avustralyalı finans profesyonellerinin neredeyse üçte ikisinin finans sektöründe cinsiyet ayrımcılığının hâlâ belirgin olduğuna inandığını" ve kadınların yüzde 84'ünün finansal hizmetlerde cinsiyet ayrımcılığının var olduğundan emin olduğunu ortaya koymuştur (Pokrajac ve Moore, 2013). Kadınlar finans, sigortacılık, menkul kıymetler ve yatırım sektörlerinde yönetici veya üst düzey pozisyonların yüzde 20'sinden azını ve ticari bankacılıkta üst düzey pozisyonların yüzde 30'undan azını işgal etmektedirler. Finans sektöründe çalışan Avustralyalı erkekler kadınlardan yüzde 21, İngiliz erkekler ise yüzde 24 daha fazla kazanmaktadırlar.² Kadınlar, ekonomik iktidar yapılarının sermaye, kâr ve genişleme sağlama mekanizmalarına, yani mevcut krizin başlangıcından bu yana anlamlı bir şekilde değişmemiş bu mekanizmalara uyum sağladıkları sürece oyuna dahil olabilirler.

Küresel finansal krize verilen yönetim tepkileri, erilleştirilmiş finansal başarı zemininde ahlaki bir ayrıcalık olarak zenginliğe ilişkin süregelen varsayımları ortaya çıkarmıştır. Bu tepkilerin "rasyonalitesi" medya, siyaset ve popüler kültür mecralarında aktif olarak yeniden üretilmiştir ("maçonun ölümü"nin haberleştirilmesi; Goldman Sachs'ın "Çeşitlilik Haftası" gibi markalaşmış kurumsal etkinliklerin savunulması ya da İzlanda ve Litvanya'nın finansal yörüngesinin kadınların elinde olduğunun *bıktırncaya dek* tartışılması örneklerinde olduğu gibi). Ancak resmî açıklamalar (yani kamu ve politika temelli) krizin tarihsel öncüllerini yalanlamakta, krizi yapısal ve sistemik köklerinden soyutlamakta ve toplumsal maliyetlerini gizlemektedir. Popüler haber bültenleri finansal kriz için genellikle davranışsal açıklamalar sunma ve örneğin ahlaki suçluluk, açgözlülük, dolandırıcılık ve "yönetici suçluluğu" tanımlarına odaklanarak "insan faktörünü" vurgulama eğilimindeyken (bkz. Griffin, 2013), resmî açıklamalar belirli sektörlerdeki veya piyasa uygulamalarındaki başarısızlıkları ayrıştırarak ve öne çıkartarak yapısal eleştiriden farklı bir şekilde kaçınmıştır. Örneğin 1998 yılında IMF, Asya krizinin temel nedenleri olarak finans sektöründeki "zayıflıkları" ve "pervasız kredileri" ileri sürmüştür (IMF, 1998). 2010 yılında, "artan küresel dengesizlikler", "çok gevşek olabilecek" para politikası ve "yetersiz denetim ve düzenleme";

“finansal dengesizliğin” “itici güçleri” olarak gösterilmiştir (Merrouche ve Nier, 2010). Bu tür tanımlar, Robert Rubin, Hank Paulson ve Timothy Geithner gibi politikacılar ve finansal “önde gelen isimler” arasındaki yakın ilişkiye dayanan bir sisteme tümüyle zarar verme korkusuyla, sistemik (ve içsel) kusurlardan ziyade sözde dışsal nedenlere (dışsal olaylar, hükümet müdahalesi veya birkaç çürük elma dahil) odaklanan (ana akım) bir ekonomik odağı yansıtmaktadır (Griffin, 2013: 21).

Küresel finansal kriz ne sona ermiş ne de çözülmüş olmasına rağmen, "kriz" genellikle belirli, zamana bağlı ve tekil bir "olay" olarak düşünülmemekte ve tartışılmaktadır; birçok yorumcu içinde bulunduğumuz dönemi krizden "sonra" veya kriz sonrası olarak adlandırmaktadır. Ancak krizden "yedı yıl sonra", "ekonomistler ve politika yapıcılar, ekonomi politikası ve düzenlemenin farklı bölümlerinin nasıl etkileşim içinde olması gerektiği konusunda hâlâ yeterince bilgi sahibi değiller" (Tamirisa, 2011). Finansal istikrarın sağlanması, diğer makro ihtiyati politikalarla koordine edilen belirli para politikalarının etkinliği ya da sermaye akışları üzerinde yerel ve uluslararası faktörlerin etkileşiminin yarattığı zorluklar konusunda bir fikir birliği mevcut değildir. Daha ziyade, küresel finansal kriz “neoliberal siyasi ve ekonomik ilişkileri derinleştirmek için bir fırsattan ziyade bir kırılma gibi görünmektedir” (Bedford ve Rai, 2013). Feminizm bu dönemde hayati önem taşımaktadır çünkü her ne kadar finansal, yatırım ve kurumsal uygulamalara ilişkin açıklamalar küresel finans sisteminin toplumsal cinsiyete dayalı doğasını (toplumsal cinsiyetin örneğin ırk ve sınıf sorunlarıyla nasıl etkileşime girdiği de dahil olmak üzere) uzun süredir detaylıca irdelemiş olsa da (bkz. örneğin McDowell ve Court, 1994; McDowell, 1997; De Goede, 2004; Assassi, 2009), uluslararası politik ekonominin kalbindeki toplumsal cinsiyete dayalı sorular ihmal edilmeye devam edilmektedir. Bedford ve Rai'nin (2013) belirttiği gibi, “zaten bildiğimiz şeylere” orantısız ağırlık verilmektedir: ABD'deki kadınların, özellikle de yoksul ve azınlık kadınların “*subprime* kredilerin³ hedefi olarak aşırı temsil edildiği”, “haciz krizinin, kişisel ilişkilerinin bozulmasıyla uğraşan kadınlar üzerinde orantısız bir etkisi olacağı”, “tüketim kalıplarındaki değişimlerin muhtemelen kadınların ev içinde ve dışında daha fazla çalışmasıyla finanse edildiği” ve “üretimdeki yer değiştirmelerin işsizlik üzerinde cinsiyete dayalı etkileri olduğu”.

Küresel ölçekte, “üç aşağı beş yukarı sürekli bir kriz durumunda askıda kalmışız” (Otto, 2011: 76) gibi görünse de feminist analiz için hayati olan, kriz anlarını “istisnai” olaylar olarak soyutlayan açıklamaların, krizi, insan haklarını ve refahı bozan aşırı önlemlere (örneğin, kemer sıkma önlemleri ve sosyal yardım kesintileri) meydan okuyacak incelikli bir düşünceden uzaklaştırmasıdır. Krizler, dünya siyasetine ilişkin kavrayışlarımızı şekillendirme gücüne sahip olmakla birlikte, en mahrem ve gündelik pratiklerimizi inşa etme ve yönetme kapasitesine de sahiptir. Gündelik ve çağdaş yönetişimin önemli mekanizmalarıdır çünkü "acil durum", “hızlı

teşhis” ve “güçlü müdahale” söylemleri üretir, "daha muktadir bir yasal düzenin işleyişine" yetki verir ve "siyasi çekişme ve eleştiri alanını" daraltırlar (ancak tamamen ortadan kaldırmazlar) (a.g.e.: 80). Bununla birlikte, "kriz"i okumanın alternatif bir yolu (ve yönetim mekanizmalarının ve aktörlerinin kabul etmeyeceği bir yaklaşım), onun kurgusal içeriğine odaklanmaktır. "Kriz", böylece, belirli söylemsel amaçlara hizmet eden gündelik olayların kurgusal bir tasavvuru olarak anlaşılır. Medya ve resmî anlatımlarda krizin şok, yıkım, endişe, korku, öfke ve utanç gibi terimlerle temsil edildiği (örneğin bkz. Widmaier, 2010) göz önüne alındığında, neo-liberal kriz yönetişimi, kurumsal güç düzenlemelerinin yeniden yazılması ve koruyucu refah sistemlerinin tasfiyesi de dahil olmak üzere "acil", geniş kapsamlı ancak gizli sosyal reformlar üretmek için yoğun bir şekilde travma diline dayanmıştır. Felaket ve afet metaforları aracılığıyla harekete geçirilen aciliyet, ivedilik ve “kuvvetlilik” imgelerinin yeniden üretilmesi (bunları neo-liberalizmin krize verdiği "geleneksel" yanıtlar olarak da adlandırabiliriz), özellikle "aksi takdirde tartışılmalı olacak bir dizi 'tepkinin' yaygın bir meşruiyet kazanmasına" olanak sağlamıştır (Brassett ve Clarke, 2012: 5). Finansal risk yönetiminin yirminci yüzyıl boyunca “teknik bir uzmanlık alanı” olarak tasarlanması, kamusal tartışmalardan uzaklaştırılarak mali “uzmanlardan” oluşan seçkin bir kadronun eline bırakılması (De Goede, 2004: 200-207), bu tür belirleyici müdahalelerin hayata geçirilmesini daha da mümkün kılmıştır.

Krizin baskın temsillerinde görsellik ve metafor kullanımıyla ilgili ilginç ve eleştirel yaklaşımlara rağmen, büyüklük, şok ve yıkımla ilgili görsel ve anlatsal metaforların kullanımı ve ardından gelen sağlam veya "güçlü kuvvetli" müdahalelere duyulan ihtiyacın tekrarlanması toplumsal cinsiyet açısından nasıl ele alındığı çok az tartışılmıştır. Önde gelen finansal yayınlar, örneğin *The Financial Times*, *The Economist* ve *Time* dergisi, küresel politik ekonomide ekonomik başarı, düzenleme ve iyileşmenin sembolü olarak, cinsiyetlendirilmiş ve tanımlanabilir bedenler arasında aktif bir biçimde ve sıklıkla ayrımcılık yapan temsili pratikleri düzenli olarak kullanmışlardır. Bu yayınlarda erkekler iktidarda, gücü elinde tutan, krizin sorumluluğunu taşıyan ve krizi çözen figürler olarak görünmektedir. Böylece küresel finans sisteminin ve uygulamalarının beyaz, eril kurumsal iktidarın bir sembolü olarak anlamı yeniden teyit edilmektedir (Griffin, 2015). Bu durum, feminizmin yönetişimin gündelik biçimleri ve uygulamalarına ilişkin ilgisi açısından özellikle önemlidir. Çünkü finansal krizi erkeklik imgelerine dahil eden popüler ve politik mecralar, krize yanıt olarak yönetim araçları tarafından tesis edilen fikirler, yöntemler ve uygulamalar (aşağıda ele alınan kemer sıkma önlemleri gibi) için ince ama tamamen cinsiyetlendirilmiş bir zemin sağlamaktadır. Bu nedenle aşağıdaki çözümleme, küresel yönetişimin gündelik pratikleri olarak "kriz yönetimi" tekniklerinin, uyumsuz feminist eleştirilerin reddedilmesini nasıl yeniden ürettiğini ve daha sempatik feminist bilgi birikimlerini

nasıl ele geçirdiğini tartışmaktadır. Makaleye göre bu durum, küresel politik ekonomide neo-liberal, kapitalist zorunlulukların kalıcılığını teyit etmekte, mevcut ekonomik düzenlerin gücünü pekiştirmekte ve finansal ayrıcalığın erilleştirilmiş yeniden üretimine yönelik itiraz ve eleştirinin olanaklarını ve alanını kısıtlamaktadır.

Kriz yönetişimi söylemi (1): Feminizmin reddi ve kemer sıkma politikalarının toplumsal maliyeti

Feminizmin kriz karşısındaki konumunu okumanın bir yolu da "krize" yönelik güncel yönetim tepkilerinin feminizme indirdiği zarar verici darbeyi tespit etmektir. Dünyanın her yerinde krizler "feminizm ve hatta tüm ilerici düşünce biçimleri için özellikle tehlikeli bir zamandır" (Otto, 2011: 78). "Kriz" ilanı ile başlatılan "acil durum" önlemleri, kapsayıcı kanun ve politika yapımından uzaklaşıp, "kriz yönetimi"nde güya "uzmanlık", "güçlü kuvvetli" kanun yapımı ve yürütme gücünün sağlamaştırılması yönünde bir güç kaymasını temsil eder. Bunların hepsi feminizmi fiilen 'haritanın dışına' iter (a.g.e.: 76-79). Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki hükümetler, aciliyet retoriğini kullanarak geniş kapsamlı ve giderek daha da müdahaleci kriz yönetimi tedbirleri benimsemiş ve kriz yönetiminin tepkisel ve "katı" hukuk politikalarını daha da sağlamaştırmıştır. IMF, "kemer sıkma" kisvesi altında, dünya çapında mali uzmanlığa sahip bir kurum olarak yeniden yapılandırılmıştır. Bu, Asya ve Arjantin finansal krizlerinin ardından ortaya koyduğu ve alay konusu haline gelen basma kalıp politikalarından kayda değer bir ayrışmayı temsil etmektedir.

2009 küresel finansal krizinin zirve yaptığı dönemde, erkeklerin işlerini kaybettiğine yönelik belirgin bir panik, finansal krizin "*mancession*" (bazen "*he-cession*")⁴ olarak tanımlanmasına yol açtı. Özellikle ABD ve Britanya'nın kemer sıkma politikalarına ilişkin yaklaşımını belirleyen 1950'lerden kalma "ekmek parasını erkek kazanır" temelli kriz söylemi, krizin ilk etkilerine ilişkin ana akım haberlerde ortaya çıkmıştır ve krizin uzun vadeli toplumsal cinsiyete dayalı etkilerine ilişkin yapılan önemli değerlendirmelere karşı oldukça küçümseyici bir tavır sergilemiştir. Raporlar, iş kayıplarının yükünü erkeklerin kadınlardan çok daha fazla çektiğini ve krizin orantısız bir şekilde erkeklere zarar verdiğini iddia etmiştir (bkz. *New York Times*, 2009; Salam, 2009⁵). Analistlere göre bu, özellikle endişe duymamız gereken bir durumdu. Tahminlere göre "Büyük Durgunluk"un erkekler üzerindeki "neredeyse inanılmaz derecede orantısız etkisi" "daha da kötüleşecek" (Salam, 2009: 66), kadınların lehine olan iş sektörleri ise "nispeten zarar görmeyecek" (*New York Times*, 2009). Ancak *mancession* felaket tellalları şok edici biçimde yanıldılar. Kadınlar (ve sadece kriz haberciliğini tekeline alan ABD'de değil, her yerdeki kadınlar) birçok durumda krizden erkeklere kıyasla daha da olumsuz etkilendiler ve bu krizden orantısız

şekilde zarar görmeye de devam ediyorlar. Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) göre, örneğin, “kırlgan istihdamdaki kadınların oranı dünya genelinde erkeklerden daha yüksektir ve bazı bölgelerde bu fark önemli ölçüde büyüktür” (Deen, 2013). 2012 yılında, Kuzey Afrikalı kadınların yüzde 55'i kırlgan istihdamda çalışırken, erkeklerin oranı yüzde 32 idi; Orta Doğu'da bu oran kadınlar için yüzde 42, erkeklerde ise yüzde 27; Sahra Altı Afrika'da ise yüzde 85'e kıyasla yüzde 70 (a.g.e.). Ayrıca, bazı bulgular erkeklerin aslında daha önceki durgunluk dönemlerine göre daha düşük oranda iş kaybı yaşadığını göstermektedir (bkz. Cook, 2009; Swann, 2009; Al-Khatib, 2010; Noveck, 2010).

Neo-liberalizmin savunucuları işgücünün "esnekleştirilmesini" olumlu terimlerle başarılı bir şekilde ifade ettikleri için, kadınların üretim emeğinin kriz dönemlerinde daha dayanıklı olduğu varsayılmıştır. Araştırmalar gerçekten de kadınların daha kolay iş değiştirdiğini göstermiştir, ancak bunun nedeni kadınların ve yeteneklerinin, doğal olarak daha "esnek" olması değildir: Kadınlar daha düşük maaşlar almaktadır ve imalat ve inşaat gibi döngüsel sektörlerdeki iş kayıplarından kazançlı çıkmaları pek olası değildir. Krizden önce kadın istihdamının zaten güvencesiz olduğu ülkelerde, yavaşlayan ekonomik büyüme, artan gıda fiyatları, erkek çocuklardan ziyade kız çocuklarının okuldan alınma olasılığının artması ve daha yüksek bebek ve çocuk ölümleri daha da yıkıcı hissedilmektedir (bkz., örneğin, Buvinic ve diğerleri, 2009). BM Genel Sekreter Yardımcısı John Hendra, “1997-1998 Asya finansal krizi ve 2008-2009 küresel krizi sırasında kadınlar orantısız iş kayıplarıyla karşı karşıya kalmıştır” demekte ve gelişmekte olan ülkelerde “kriz ve kemer sıkma politikalarının çok daha fazla sayıda kadını kayıtdışı ve güvencesiz işlere ittiğini” belirtmektedir. Hendra, kemer sıkma politikalarının “bakım sorumluluklarının daha eşit bir şekilde paylaşılmasına yönelik ilerlemeyi baltaladığını” ve “sosyal hizmetler ve kamu hizmetlerinin sorumluluğunu ve maliyetini hanelere ve dolayısıyla kadınlara yüklediğini” belirtmektedir (Deen, 2013'te yapılan röportaj).

Elson'un (2012) da belirttiği gibi, özel sektörü büyütmenin, zararları ve borçlanma oranlarını azaltmanın tek yolunun kamu sektöründeki harcamaları kısmak olduğuna duyulan inanç, küresel finansal kriz sırasında, özellikle de Avrupa devletlerinde uygulanan kemer sıkma politikalarında yaygın olarak görülmüştür. Bu tür kesintiler "büyüme teşvik etmede, bütçe açıklarını ve devlet borçlanmasını azaltmada" başarısız olurken, "ekonomik toparlanmayı engellemede, ikinci bir durgunluk dalgası yaratmada ve işsizlik ve eşitsizliği artırmada çok başarılı olmuştur" (a.g.e.). Elson'a göre, Birleşik Krallık ekonomisinde daha önce daralmış olan cinsiyetler arası uçurum (kadınların işgücüne katılımı artıyor ve cinsiyetler arası ücret farkı azalıyordu), Birleşik Krallık'taki kadınların ezici çoğunluğunun ücretsiz emeği üstlenmesi ve kamu sektörü istihdamının sağladığı daha eşitlikçi ve aile dostu mekanizmalara bağımlı olması nedeniyle, şu

anda gerçekten artma tehlikesiyle karşı karşıya. Harcama kesintilerinin kamu sektöründeki işlerin kaybında hissedilmesiyle birlikte kadınlar için işsizlik artarken, "artan sayıda kadının iş imkânlarının azlığı ve ücretli iş ile ev içi sorumluluklarını bir arada yürütmenin getirdiği sorunlar nedeniyle cesareti kırıldığı için kadınların işgücüne katılımı düşmüştür" (a.g.e.). Doğrudan vergilerdeki artışlar, sosyal yardımlardaki kesintiler, kamu sektörü emeklilik katkı paylarındaki artışlar ve kamu sektörü ücretlerinin dondurulması kadınların gelirlerini erkeklerden daha fazla etkilemiştir (a.g.e.; ayrıca bkz. McVeigh, 2013). Dahası, "Birleşik Krallık'ın kemer sıkma önlemleri her düzeyde kadınlara, özellikle de bekâr annelere ve çalışma çağındaki emekli ve çocuksuz bekâr kadınlara karşı ayrımcılık yapmaktadır" (The Institute of Fiscal Studies tarafından yapılan araştırmaya göre, alıntılan McVeigh, 2013). "Birleşik Krallık'taki kadın hakları örgütlerinin, kemer sıkma politikalarının zamanı geri döndürmeye çalıştığını, eve ekmek getiren erkeklerin ve onlara bağımlı ev kadınlarının olduğu bir döneme geri dönüldüğünü düşünmeleri şaşırtıcı değildir" (a.g.e.).

Enloe'nun (2013: 98) tanımladığı gibi, "kriz dönemi kemer sıkma" kamu harcamalarında ve kamu hizmetlerinde büyük kesintiler yapmak için mükemmel bir fırsattır. Avrupa genelinde (özellikle Belçika, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Hollanda, Portekiz, Romanya, Slovakya ve İspanya gibi ülkelerde) kemer sıkma önlemleri, kamu sektörü ücretlerinin kesilmesi veya sınırlandırılmasına, tüketim vergilerinin artırılmasına, emeklilik reformlarına, sosyal desteklerin daha fazla hedef alınmasına ve hem sağlık sistemi hem de işgücü piyasası reformlarına dayanmaktadır (Deen, 2013). Yoksulluk ve yüksek gıda ve yakıt fiyatları nedeniyle "dayanıklılık kapasiteleri" sınırlı olan kadınlar, "bu kemer sıkma önlemlerinin başlıca kurbanlarıdır" (Hendra, Deen, 2013'te yapılan röportaj). 2012 yılının Ağustos ayı itibarıyla, on Avrupa Birliği ülkesinde (İspanya, Yunanistan, Slovakya, İtalya, Fransa, Polonya, Slovenya, Çekya, Malta ve Lüksemburg) kadın işsizliği erkek işsizliğinden daha yüksektir. Yunanistan ve İspanya'da "2012'de kadın işgücünün dörtte birinden fazlası işsizdir" (a.g.e.). Letonya, Romanya ve Bulgaristan'da cinsiyetler arası ücret farkının arttığı görülmüştür. AB genelinde, aile içi şiddet mağdurlarına yönelik hayati önem taşıyan destekler de dahil olmak üzere, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın örgütlerine yönelik kaynaklar önemli ölçüde azalmıştır. Ücretler ve emekli maaşlarında kesintiye gidilmiş, tüketim vergileri artırılmış ve çok sayıda kadının bağımlı olduğu sosyal destekleri kesilmiştir (a.g.e.). "Erkeklere oranla daha düşük ortalama gelire sahip, sosyal koruma ve temel hizmetlere daha fazla bağımlı ve hane içindeki bakım işlerinden birincil derecede sorumlu olan" kadınların, Avrupa'daki kemer sıkma önlemlerinin etkisiyle, son on yılda elde ettikleri kazanımların altı oyulmakta ve bu durum kadınların sağlık ve refahı için bir tehlike oluşturmaktadır (a.g.e.). IMF bile kemer sıkmanın "hatalı bir politika" olabileceğini kabul etmiştir. Kemer sıkmanın durgunluk üzerindeki etkisi

"beklenenden daha şiddetli" olmuş, ilaveten "birçok ülkede kemer sıkma tedbirlerinin benimsenmesini destekleyen kamu borcuna ilişkin veri ve analizlerde hatalar tespit edilmiştir" (a.g.e.).

Enloe'nun (2013: 95) ifade ettiği gibi, "herhangi bir ülkede ekonomik kriz sırasında işsiz kalanlara veya iş güvencesi olmayanlara yardım etmeyi amaçlayan herhangi bir kamu planı", "krizin en olası sonuçlarının en azından kısmen de olsa toplumsal cinsiyet analizine açık" olmalıdır. Uygun fiyatlı çocuk bakımına erişim, yaşlı bakımı sorumlulukları, ev içi şiddet ile güvenilir ve uygun fiyatlı toplu taşıma araçlarına erişim de dahil olmak üzere "kadınları makul ücretli işlerden uzak tutan yükler", yerel yönetimleri kamu hizmetlerini azaltmaya zorlayan kemer sıkma önlemleriyle daha da kötüleşmektedir (a.g.e.: 102). Birleşik Krallık'taki araştırmacıların da belirttiği gibi, Britanya hükümeti "bilerek ya da bilmeyerek" kadınların ekonomik gerçekliklerini ciddiye almayan bir kriz söylemini yeniden üretmiş, bu bakış açısıyla, son derece düzenleyici bir heteronormativite biçimini sürdürmüş ve "eve ekmek getiren erkekle evdeki bakım işlerini üstlenen ve erkeğe bağımlı kadından oluşan aile modelini" verili kabul etmiştir (Toynbee, 2012, aktaran Enloe, 2013: 103). Kadınlar için 1950'lerin ev içi angarya döneminin temel varsayımlarını tekrarlayan bu söylem, kadınları "ve onların ücretli ve ücretsiz emeğini" "önemsiz, gereksiz ve hatta doğal olmayan" olarak tasvir etmekte ve "kadınların ekonomik durumlarını görmezden gelmek ya da onları yaşadıkları iddia edilen hayatlar nedeniyle cezalandırmak" için "güçlü bir gerekçe" sağlamaktadır (Enloe, 2013: 103).

Yapısal uyum politikalarının etkilerini ve buna eşlik eden "kemer sıkma" söylemini inceleyen araştırmacılar için (bkz. örneğin Sparr, 1994), ilk tepki olarak kamu harcamalarında kesintiye gidilmesi ve bunun kadınların ekonomik geleceği üzerinde yarattığı orantısız tahribat elbette şaşırtıcı değildir. Feministler, örneğin Mısır'da hükümetin özelleştirme çabalarının yarattığı ve sürdürdüğü İslamlaşma, ekonomik gerileme ve kadınların toplumsal hayattan dışlanması (Hatem, 1994), Filipinler'de tarımsal ihracatın teşvik edilmesine yönelik baskıların kadınların ekonomik ve sosyal durumlarını kötüleştirilmesi (Floro, 1994) ve Afrika genelinde "BM'nin Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Yönelik Stratejiler belgesindeki hükümlerin çoğunun gerçekleşmemesi" (Tsikata, 1995) gibi durumlara dikkat çekmişlerdir. Feministler, küreselleşmenin çelişkili etkilerini, çalışma ve iş süreçlerinin yeniden düzenlenmesini ve kadınların deneyimlediği değişimlerin eşitsizliğini vurgulamak için uzun zaman harcamışlardır. Bunlar arasında, ülkeler arasında kadınların işgücüne katılımındaki eşitsiz dinamikler, eğitimdeki cinsiyet farkları, erkekler ve kadınlar arasındaki ücret farklarına ilişkin değişen bulgular ve kadınların karşılaştıkları zorlu çalışma koşulları, düşük ücret, uzun çalışma saatleri ve çok az hukuki destek ve/veya tazminat hakkı ile artan kayıt dışı istihdam yer almaktadır (Benería, 2003, aktaran Griffin,

2010b: 2638). Ancak ulusal hükümetlerin ekonomi söylemi, genellikle (IMF, Dünya Bankası veya BM ekonomik kalkınma ve kemer sıkma söyleminde savunulan) neo-liberal yönetim söyleminin temel varsayımlarını ve öncüllerini oldukça yakından takip eder. Feminizm, “ana akım ekonomi ve politika yapımının sınırında” kalmaya devam etmektedir (Hoskyns ve Rai, 2007: 298-299) ve yönetim aktörleri, kendi yönetim söylemlerinin merkezinde yatan toplumsal cinsiyet kodlarına her zaman (hatta çoğu zaman) uyum sağlamamaktadır. Daha ziyade, mevcut ekonomik "sağduyu", "kayıtlı ekonomi" ölçümleri ve "üretken" katkılar hakkındaki varsayımlarla yönetilir ve günümüz küresel siyasetin benimsediği ekonomi içerisinde her türlü ücretsiz emek (Hoskyns ve Rai'nin 2007'de BM Ulusal Hesaplar Sistemi (SNA) tartışmasında açıkça gösterdiği gibi) eksik (ve gerçeğin altında) değerlendirilir ve nihayetinde hesaba katılmaz.

Neo-liberal ekonomi politikaları, her zaman olduğu gibi bugün de özel sermayenin ve serbest ekonominin önceliklendirilmesi yoluyla toplumdaki piyasa ilişkilerinin mühendisliğine odaklanmış durumdadır. Örneğin IMF, üye ülkelerin bir kuruluşu olduğunu ve üye ülkeler için çalıştığını, bu ülkelerde büyüme ve kalkınmayı (dayatmaktan ziyade) "teşvik ettiğini" iddia etse de (bkz. IMF, 2013)⁶, borç vermek için temel aldığı makro ve mikroekonomik kriterler katı ve ortodoks olmaya devam etmektedir. Örneğin, mali sistemin reformu, tarımsal fiyatlandırmanın gözden geçirilmesi, kamu yatırımlarının kaydırılması, sanayi teşviklerinin gözden geçirilmesi, kamu işletmelerinin verimliliğinin artırılması vb. hususları temel almaktadır. Yönetim aktörleri, kurumları ve girişimleri kemer sıkma politikalarına yönelik feminist eleştirileri büyük ölçüde görmezden gelmiştir çünkü bu eleştiriler neo-liberal politika yapımının dayandığı söylemsel temellere meydan okumaktadır. Bunlar arasında ilerici bir güç olarak ekonomik büyümeye ve piyasa toplumunun başarısı için gerekli ve kaçınılmaz olan ekonomik liberalleşmeye yönelik temel liberal inanç da dahildir. Neo-liberal reformu derinleştirmek için bir yönetim tekniği olarak kullanılan kemer sıkma politikaları, "krizin" bir sonucu olarak hem kamusal hem de özel müdahalelerin feminist kazanımları tersine çevirmesine neden olmuştur. Prügl'ün (2012: 31) *Forbes* dergisinin 2009 tarihli bir haberinden alıntı yaparak belirttiği gibi, kadınlar sektörün sadece yüzde 64'ünü oluşturmasına ve ekonomik çöküşten önce "düzenleyici reform girişimlerinde ciddi şekilde yetersiz temsil edilmelerine" rağmen, "finans ve sigorta sektöründe krizle bağlantılı olarak işten çıkarılan 260.000 kişinin yüzde 72'si kadındır". Yukarıda da belirtildiği üzere, kamu harcamalarındaki kesintiler hem gelişmekte olan hem de "gelişmiş" toplumlarda istihdam, ücretler ve kaynaklara erişimde cinsiyetler arası uçurumu derinleştirmiştir. IMF, kemer sıkma önlemlerinin "hatalı politika" anlamına gelebileceğini kabul etmiş olsa da neo-liberal stratejinin dayandığı, erkeklerin ürettiği ve kadınların yeniden ürettiği varsayımına dayanan ekonomik rasyonaliteyi ortaya çıkaracak geniş kapsamlı ve yıkıcı bir feminist eleştiriye

dikkate almamıştır. Neo-liberal yönetim, öyle uzun bir dönem kayıtdışı ekonomiyi ve özellikle kadınların ücretsiz emeğini göz ardı etmiştir ki, kadınların toplumdaki konumlarını, sorumluluklarını ve olanaklarını orantısız ve olumsuz bir şekilde etkilemeyen ekonomi politikası geliştirecek mekanizmaları inşa etmekte ve bunları merkezileştirmekte başarısız olmuştur.

Kriz yönetişimi söylemi (2): Neo-liberalizmin hizmetkârı ve "kriz yönetişimi feminizmi"

Neo-liberal yönetim aktörleri ve kurumları, küresel finans sistemindeki temel kusurları ortaya çıkaran feminist eleştirileri kabullenemezken, hâkim neo-liberal mantıkla uyumu ve yönetim dostu feminist fikirleri bir araya getiren ve teşvik eden ikinci bir kriz yönetişimi söylemi ortaya çıkmıştır. Finansal krizden kaynaklanan "kriz yönetimi" teknolojilerinin bir diğer söylemsel etkisi de "feminist" kriz yönetişimi söyleminin somutlaşmasıdır. Bu, mevcut neo-liberal yönetime dost ve neo-liberal küresel finansın canlandırılmasını destekleyen bir feminist strateji biçimidir. Yaygın olarak "yönetişim feminizmi" olarak adlandırılan (diğerlerinin yanı sıra bkz. Halley, 2006; Prügl, 2011) ve burada "kriz yönetişimi feminizmi" olarak tarif edilen olgunun bir veçhesidir. Daha da önemlisi, kriz yönetişimi feminizmi, görünüşte feminist terimlerle "etkili" kriz yönetimini mümkün kılar. Ancak gerçekte yarattığı etkiler, feministlerin aktif bir biçimde karşı kampanya yürüttükleri hiyerarşileri, şok taktiklerini ve kemer sıkma önlemlerini pekiştirmektedir.

Yönetişim feminizmi, birçok feminist için sorunlu olsa da (bkz., diğerlerinin yanı sıra, Halley, 2006), ulusal hükümetlerde, uluslararası yönetimde ve hükümetler arası ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla büyük ve yaygın bir başarı elde etmiştir. Halley'nin (2006: 20-22) belirttiği gibi, feminizm ve feministler, belki tam olarak "işleri yürütmüyor" olsalar da Afrika, Asya, Avustralya, Avrupa, Latin Amerika ve Kuzey Amerika'daki resmî devlet kurumlarında yaygın biçimde yer alırlar. Bu durum, toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması projeleri ve kadınlar için "ulusal mekanizmaların" oluşturulması, büyük dış politika girişimlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği çabaları, kamu kurumlarında çalışan feminist bürokratlar (*femokratlar*) ve feminist sivil toplumun ve hükümet dışı kuruluşların çoğalması yoluyla gerçekleşmektedir (Hawkesworth, 2004: 961-962). Feminizm, çocukların cinsel istismarı, pornografi, cinsel taciz, cinsel şiddet ve aile hukuku dahil olmak üzere birçok konuda devletlerin yasama organları içerisinde olduğu kadar AB ve Dünya Bankası gibi uluslararası örgütler ve insan hakları kuruluşlarında da kurumsal kabul görmüştür. Feminist fikirler dünya çapında çeşitli hükümet ve hükümet dışı programlarda, kurumlarda, ajanslarda, politika birimlerinde, sosyal oluşumlarda, taban hareketlerinde, ittifaklarda ve koalisyonlarda mümkün olan en geniş yelpazede (çevre, askerlik, refah, sağlık, kalkınma, hukuk, istihdam, insan ticareti konuları ve hak temelli konular vb.) yaygınlaşmıştır.

Neo-liberalizm ve feminizm arasındaki yakınlık çeşitli feminist analizlerde uzun uzadıya incelenmiştir. Feminizmin kapitalizmin "hizmetkârı" haline geldiğini savunan Fraser (2013), diğerlerinin feminizmin neo-liberalleşmesi olarak okudukları şeyi özellikle eleştirmektedir (bkz. örneğin, Bumiller, 2008; Sharma, 2011). Cinsiyetçiliğin feminist eleştirisinin "artık yeni eşitsizlik ve sömürü biçimlerine gerekçe oluşturmasından" endişe duyan Fraser (2013), "kadınların özgürleşmesi hareketinin serbest piyasa toplumu inşa etmeye yönelik neoliberal çabalarla nasıl tehlikeli bir ilişki içine girdiğini" ifade etmektedir. "Neo-liberal" kapitalizm feminizmi bireyci ve bireyselleştirici bir söylem haline getirmiş, toplumsal dayanışma, bakım ve karşılıklı bağımlılığa olan bağlılığından vazgeçmiş ve bunun yerine "kadınların kurtuluşu hayalini sermaye birikiminin motoruna" bağlamıştır (a.g.e.).

Elias (2013), Dünya Ekonomik Forumu'nu (WEF) hem toplumsal cinsiyetin neo-liberalleşmesine hem de küresel yönetişimde şirket sektörünün yükselişine dair öğretici bir örnek olarak sunar. WEF, toplumsal cinsiyet üzerine yaptığı çalışmalarla, özellikle de yıllık Küresel Cinsiyet Uçurumu Endeksi raporlarının üretimiyle, "toplumsal cinsiyet eşitliğinin piyasa öncülüğündeki ekonomik büyüme biçimleriyle uyumlu olduğu ve hatta bunları geliştirdiği görüşünü desteklemekte" ve "neo-liberalizmin politika ve uygulamalarıyla son derece uyumlu" bir toplumsal cinsiyet gündemine öncülük etmektedir (a.g.e.: 153). Elias, WEF gibi kuruluşlar tarafından benimsenen toplumsal cinsiyet yönetişimi söyleminin, "toplumsal cinsiyet analizini, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin günümüz kapitalist yayılma süreçleri içinde nasıl işlediğini açıklayan daha eleştirel feminist yaklaşımlar" ile bağıni koparması nedeniyle "bir tür depolitizasyon oluşturduğunu" belirtmektedir (a.g.e.: 154). Ayrıca, WEF'in toplumsal cinsiyeti neo-liberalleştirilmesi, "kadınların ortak ve doğuştan gelen beceri ve özelliklerini vurgularken, mevcut küresel düzende belirli kadın gruplarına (Davos toplantılarına katılanlar gibi) ayrıcalıklı statü kazandırmaya hizmet eden ırk, sınıf ve milliyet ayrımlarını görmezden gelen, toplumsal cinsiyete ilişkin derin özcü anlayışlara" dayanmaktadır (a.g.e.).

Feminist bilgi, ana akım kurumsal bağlamlara girdiğinde *her zaman* bir şeyler olacaktır; "ana akımın dışında saf feminist hedefler", "iktidarın işleyişi tarafından dokunulmamış" diye bir şey olamaz (Prügl, 2011: 73). Prügl, "yönetişim feminizmini" "feminist bilginin yönetişimselleştirilmesi" ya da feminist bilginin "davranış yönetiminin" amaçlarına hizmet edecek şekilde uyarlanması olarak okumayı önermektedir (a.g.e.: 72). Yönetişim feminizmi, "belirli bir bilgi türü" (feminist hukuki uzmanlık, toplumsal cinsiyetin nasıl ana akımlaştırılacağı veya çeşitliliğin nasıl yönetileceği konusunda uzmanlık vb.) geliştirir ve bu da "çeşitli iktidar etkileri" üretir (a.g.e.: 72). Feminist bilginin farklı kurumsal bağlamlarda kullanımının etkileri belirsiz olabilir; yönetişim feminizmi, toplumsal cinsiyeti yönetişim amaçları için erişilebilir hale

getirirken, bu durumun feminist hedeflerle uyumlu olup olmadığı ve feminist amaçlara ulaşıp ulaşamadığı konusu muğlaktır. Bu noktada, özellikle başarılı iki yönetim feminizmi stratejisi olan toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması ve çeşitlilik yönetimi ilginçtir. Prügl'ün belirttiği gibi, toplumsal cinsiyeti ana akımlaştırma, feminist hareketle doğrudan bağlantı kurar, toplumsal cinsiyet uzmanlığını ve (pratik yönetim amaçları için faydalı hale getirilmiş) feminist bilgiyi kullanır ve "içerideki feministler" tarafından uygulanır. Uzmanlaşmış insan kaynakları yönetiminden ibaret olan çeşitlilik yönetimi ise şirketlerin fırsat eşitliği ve toplumsal cinsiyet eşitliği davalarından korkması nedeniyle ortaya çıkmıştır (a.g.e.: 74-76). Her iki stratejide de feminist gündemlerin geliştirilmesini net bir şekilde ifade etmek zordur: çeşitlilik yönetimi, toplumsal cinsiyet yönetilmesi hedeflerine ulaşılması konusunda karar vermek için piyasaya bağlıdır ve dolayısıyla bir toplumsal tedarik aracı olarak piyasayı eleştiren feminist analizlere açıktır. Toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması ise, feministlerin genellikle son derece eleştirel olabileceği (ekonomik büyüme, serbest ticaret, güvenlik, hukuki meşruiyet, tarımsal verimlilik vb.) alanlarla karşılaştırılarak ölçülmeli, incelenmeli ve değerlendirilmelidir. Neo-liberal rasyonalite "toplumsal cinsiyeti yönetmenin aracı" olmayabilir, ancak kesinlikle onun "hedeflerini tanımlamaya" yardımcı olur (a.g.e.: 84).

Özcülük, finansla ilgili yönetim söyleminde "toplumsal cinsiyet uyumunun yükselişi"nin hızla benimsenmesine hiç engel olmamıştır. Sıklıkla daha sorumlu, daha fazla bakım işi üstlenen, mali açıdan temkinli ve özünde daha az yolsuzluğa bulaşmış olarak tanımlanan ve temsil edilen kadınlar (örneğin bkz. Stern, 2001; Dünya Bankası, 2001), son dönemdeki finansal kriz tartışmalarında kendilerini erkek egemen finansın aşırılıklarına bir çözüm olarak konumlandırılmış halde bulmuşlardır. Bu da yönetim feminizminin, yönetim kurullarına ve üst düzey kadrolara daha fazla kadın sokma gündemiyle birlikte yürüttüğü bir özcülük gösterisidir. Ekonomi gözlemcileri, küresel finansal krizin tohumlarını sıklıkla "pervasızca alınan risklerle açıkça işlenmiş yolsuzlukların bir araya gelmesine" bağlamışlardır ve tıpkı "risk almanın erkeklikle ilişkilendirilmesi gibi yolsuzluk da erkeklikle ilişkilendirilmiştir" (Fogg, 2013). Buna göre, kadınlar erkeklere kıyasla "daha dürüst", daha güvenilir ve kamu yararını gözetken kişilerdir ve dolayısıyla daha az yolsuzluk yaparlar (a.g.e.). Ayrıca "doğal olarak" uzun vadeli düşünmeye veya empatik ve toplum yararına davranışlara erkeklerden daha yatkındırlar (a.g.e.). Politika geliştirme odaklı çalışmalar "kadınları dahil etmenin iş dünyası için iyi olduğunu" göstermek için ortaya çıkmış ve kadınları yönetime dahil eden şirketlerin daha kârlı, daha düzenli, hesap verebilir, motive ve yenilikçi olduğunu gösteren kanıtlar derlemiştir (Prügl, 2012: 29). "Kadınların farklılığını krizin çözümü için verimli" kılan bu tür açıklamalar, kadınların sözümona sabrını, tutarlılığını ve detaylara olan dikkatini merkeze almıştır (a.g.e.: 30). Ancak daha da önemlisi (ve erkeklerin

kadınların yeteneklerine gösterilen bu ilgiden dolayı kendilerini tehdit altında hissetmeye başlama ihtimallerine karşın), bu anlatılar erkeklerin aşırılıklara eğilimiyle bağlantılı biçimde kadınların kâra olan katkılarını yücelterek ve kadınları "ortak bir çabada yetkin ortaklar" olarak resmederek finans alanındaki erkekleri kurtarmıştır (a.g.e.: 31).

İzlanda'nın yeni kamulaştırılan bankalarına kadın genel müdürler atayarak "bankacılık sistemi içinde yeni bir kültürün sinyalinin verme" (*Wall Street Journal*, 2008) çabaları, finansal krize dair günümüz yaklaşımlarında özcü ve davranışsal açıklamaların ne ölçüde tekelleştiğine dair iyi bir örnek teşkil etmektedir. Salam'a göre, "erkek egemen küresel finans sektörünün maço erkekleri", "hükümetteki çoğunlukla erkek meslektaşlarının da yardımıyla" küresel ekonomik çöküşün koşullarını yaratmışlardır (Salam, 2009: 68). Öte yandan, kadınlar finansal piyasalarda "riskli" davranışlara daha az meyillidir (regl dönemleri hariç; bkz. Lite, 2008). Elias'ın (2013: 161) belirttiği gibi, kadınların tüketici olarak daha dikkatli algılanması (Küresel Cinsiyet Uçurumu Endeksi raporlamasına göre) onları hane halkı finansmanının yöneticisi olarak da daha iyi bir konuma getirmektedir. Dünya Ekonomi Forumu'na göre, kadınlar sadece "perakende güçleriyle" değil, aynı zamanda "tüketici olarak güçlendirilmiş bir toplumsal cinsiyet kimliği lehine geleneksel cinsiyet kalıplarını kırmalarını sağlayan tüketim eylemlerinde bulunarak" "finansal kriz sonrası ekonomik toparlanmayı" yönlendirmektedir (a.g.e.: 161-162).

Yönetişim feminizminin neo-liberal piyasayı kucaklaması, krize yol açan ekonomik sistemin biçimine meydan okuyabilecek sorulardan kesin bir şekilde kaçınmasını garanti eder. Yönetişim feminizmi ve yönetişim feminizminin finansal krize tepkisi, küresel yönetişimin ve özellikle de küresel finansın toplumsal cinsiyet temelleri konusunda büyük ölçüde sessiz kalmış, bunun yerine kadınların katılımını artırmaya yönelik kurumsal önlemlere yönelik (ve belki de şaşırtıcı olmayan) bir tür desteğe odaklanmıştır. Elias'ın (2013: 159) belirttiği gibi, düşük toplumsal cinsiyet uçurumlarını yüksek ekonomik rekabet gücüyle doğrudan ilişkilendiren cinsiyet tanımlarının giderek yaygınlaşması, devletlerin ulusal ekonomik rekabet güçleriyle ilgili takıntılarını besleyen ve "böylece neo-liberal rekabet gücünü artırıcı politika gündemlerini meşrulaştıran" güçlü bir yönetişim aracıdır. O halde, "Dünya Ekonomi Forumu gibi bir kuruluşun gündeminde toplumsal cinsiyeti öne çıkarması kötü bir şey değildir", çünkü bu "devlet ve devlet dışı mecralarda ve uluslararası kuruluşlarda toplumsal cinsiyet konularını gündeme almayı" meşrulaştırabilir. Ancak buna karşılık, Elias'a göre "kadınların güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğini doğrudan ekonomik büyüme ve rekabet gücüne bağlamak için toplumsal cinsiyet konularının araçsallaştırılmasının kaçınılmazlığı" rahatsız edicidir. "Feminizmi, teknik ölçümler ve ünlülerin insani yardım duyarlılıkları hilafına ortadan kaldıran" yönetişim feminizmi, "toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesinin" yalnızca "piyasa ekonomisine hizmet etme

yetenekleriyle" ilişkili olarak anlaşılabilceği ve oldukça sorunlu toplumsal cinsiyet vizyonlarını yinelemektedir (a.g.e.: 166-167).

Sonuç(lar)

Bu makale, son yıllarda ortaya çıkan ve küresel politik ekonomide neo-liberal, kapitalist zorunlulukların uzun ömürlü olmasına katkıda bulunan finansal kriz söylemlerinin cinsiyetlendirilmiş olduğunu ileri sürmektedir. Günümüzdeki küresel finansın kökenlerinin ve gelecekteki yörüngesinin toplumsal cinsiyet temelli bir yaklaşıma dayandığını ileri süren bu makale, feminist eleştirinin görmezden gelinmesinin ve feminizmin stilize edilmiş ve önemsizleştirilmiş bir biçiminin "kriz yönetişimi feminizmi" olarak yeniden üretilmesinin, toplumsal cinsiyet temelli finansal ayrıcalığın mevcut yapılarının ve mekanizmalarının revizyon çağrılarını bastırmasına ve küresel finansın küresel politik ekonomide neo-liberal eril iktidarın koruyucusu olarak yeniden güçlendirilmesine nasıl olanak sağladığını göstermiştir. Kriz yönetişiminin söylem analizini öneren bu makale, mevcut feminist eleştirileri temel alarak ve bunları genişleterek, krizin iki temel söylemsel unsura bağlı biçimde nasıl güncel ve gündelik bir yönetim mekanizması olarak anlaşılabilceğine odaklanmaktadır: Özellikle finansal krizlerin kadınlar üzerindeki etkilerine ve kemer sıkma politikalarının toplumsal maliyetlerine yönelik rahatsız edici feminist eleştirilerin göz ardı edilmesi, buna karşılık "uygun" feminist fikirlerin ele geçirilmesi ve teşvik edilmesi, temel feminist kaygılardan beslenen ancak nihayetinde bunları önemsizleştiren bir kriz yönetişimi söylemini mümkün kılmaktadır. Kriz yönetişiminin bu söylemsel bileşenleri, bu makalenin savunduğu üzere, neo-liberalizmin kriz yönetişiminin cinsiyetlendirilmiş teknikleridir; "etkili" bir kriz yönetimini mümkün kılarken, kriz yönetişiminin sorunsuz işlemesi için dayandığı hiyerarşilere, şok taktiklerine ve kemer sıkma önlemlerine yönelik karşı çıkışları bastırmaktadır. Dolayısıyla, 2008'den bu yana, sözümona feminist kaygıların bir raddeye kadar entegrasyonuna ve toplumsal cinsiyet meselesine gösterilen ilgiye rağmen, küresel finans eril, beyaz ve elitist bir imtiyaz kültürüne dayanmaya devam etmektedir.

Feminist akademi, çeşitlilik "yönetimi" ve cinsiyet kotası sistemleri de dahil olmak üzere yönetimde toplumsal cinsiyet eşitliği tedbirlerinin biçimini ve işlevini ve hatta bunların kapitalist zorunlulukları yeniden canlandırmadaki önemini yapısöküme uğratmıştır. Feministler, kalkınma politika ve uygulama önerileri geliştirmenin şirketleşmesi ve ulus aşırı şirket feminizminin yükselişi de dahil olmak üzere feminist bilginin ele geçirilmesi ve yönlendirilmesi konusundaki endişelerini dile getirmeye devam etmektedir. Toplumsal cinsiyetin küresel yönetişimin gündelik bir tekniği olarak ortaya çıkması, feminist analizin payına zor sorular ve muğlak yanıtlar düşürmektedir. Feministlerin bir yandan neo-liberal kurumlar, aktörler ve politikalarla birlikte

çalışırken diğer yandan yönetim söylemlerinde toplumsal cinsiyeti göz önünde bulundurmaya devam ederek feminist bilginin ele geçirilmesine direnip direnemeyecekleri sorusu bakidir. Feministler, kemer sıkma politikalarının maliyeti yüzünden neo-liberalizm ve savunucularının son yıllarda savunma hattına çekildiklerinin son derece farkındadırlar. Toplumsal cinsiyetin küresel yönetişimin gündemine sağlam ve belirgin şekilde yerleştirilmesi “devlet ve devlet dışı mecralarda ve uluslararası örgütlerde toplumsal cinsiyet meselelerine odaklanılmasını” meşrulaştırırken (Elias, 2013: 166), toplumsal cinsiyetin araçsallaştırılması ve özcüleştirilmesi, yönetim söyleminde kadınların güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin ekonomik büyüme ve rekabetçilikle ilişkilendirilmesi, küresel politik ekonomide eşitsizlik, ayrımcılık ve şiddetin kökleşmesi de dahil olmak üzere temel feminist kaygıları “ortadan kaldırmaktadır”. Kadınların "doğal" olarak daha sorumluluk sahibi olma eğilimlerini yeniden üreten yönetim girişimleri, ekonomik düzenlerin toplumsal hayat üzerinde sahip olduğu gücü çarpıtan ve itiraz ve eleştiri olanaklarıyla alanını kısıtlayan seçici hakikat anlatıları denemeleridir. Günümüzdeki yönetim aktörleri ve kurumları, en azından bazı feminist kaygıların politikada karşılık bulduğunu kavramış olsalar da "kriz sonrası" sistemik reform ve yapısal revizyon eksikliği, "küresel finansal krizin" küresel finansın üzerine inşa edildiği erilleşmiş, beyaz ve elitist finansal imtiyaz kültürünü yeniden üreten politikalar oluşturmaya devam ettiği anlamına gelmektedir. Cinsiyetçi ve ırkçı ayrıcalıklara dayanan bir kültürün (kurumsal ya da başka türlü) bu ayrıcalıkların hiyerarşi ve ayrımcılıklarına bulaşmamış çözümler üretmesini beklemenin mantıklı olup olmadığı tartışmaya açıktır. Enloe'nun (2013: 52) belirttiği gibi, şiddet içeren ve dışlayıcı erkeklik kültürlerinin hayatta kalmasına ve gelişmesine izin verildiği yerlerde, şiddet içermeyen ve dışlayıcı olmayan politika kararları ve eylemleri beklentisinin ne kadar gerçekçi olduğu belirsizdir.

Feminist araştırmalar uzun zamandır "yeterli olma" ilkesine karşı çıkmaktadır: Herhangi bir politika, fikir veya uygulama stratejisi, eşitsizliği yeniden üretmek için tek başına yeterlidir. Feminizm, yönetimle olan ilişkisi nedeniyle güvenilirliğini kaybetmez, ta ki feministler insanlara zarar veren politikalar üretmeye başlayana kadar: Bu ancak feministler çalışmalarının doğası hakkında kapsamlı düşünmeyi bıraktıklarında veya kendilerini içeren daha geniş yapılara meydan okuyamadıklarında veya okumak istemediklerinde olur. Feministler genellikle bir cinsiyet kotası stratejisinin uygulanmasının savaşın kazanıldığı anlamına geldiğini düşünmezler, ancak bunu uygulayan aktörler ve kurumlar bunun yeterli olduğuna pekâlâ inanabilirler. Bu bağlamda feminizme ve onun yönetimle olan sorunlu ilişkisine düşen görev, mevcut yöntem ve mekanizmaların terk edilmesi değil, yönetim feminizminin sürekli kılacağı adaletsizliklere karşı

körlüğünü ortadan kaldıracak, mütemadiyen bilenen bir eleştiri, içeride ve dışarıda yaşanan acılara karşı keskin bir dikkattir.

1 Makalenin orijinali için bkz. Griffin, P. (2015). "Crisis, austerity and gendered governance: A feminist perspective," *Feminist Review*, 109(1), 49–72. doi:10.1057/fr.2014.44.

Yazar, Penny Griffin, Avustralya'daki New South Wales Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler alanında kıdemli öğretim görevlisidir. Araştırmalarında çağdaş küresel politik ekonominin süreçlerini, uygulamalarını ve etkilerini, bunların toplumsal cinsiyet kimlik(ler)ini nasıl şekillendirdiğini ve bu kimlik(ler) tarafından nasıl şekillendirildiğini incelemektedir. Palgrave Macmillan yayınevi tarafından basılmış bir kitabı (*Gendering the World Bank: Neoliberalism and the Gendered Foundations of Global Governance*, 2010 BISA IPEG kitap ödülü sahibi) ve *Men and Masculinities*, *New Political Economy*, *The Review of International Political Economy*, *The British Journal of Politics and International Relations*, *The Australian Journal of International Affairs and Globalizations* dergilerinde çıkmış makaleleri bulunmaktadır.

2 Catalyst, "Women in Financial Services", 10 Aralık 2013, <http://www.catalyst.org/knowledge/womenfinancial-services>, son erişim tarihi Aralık 2013.

3 Amerika Birleşik Devletleri'nde geri ödeme planını sürdürmekte güçlük çekebilecek kişilere sağlanan kredi türü. Ç.N.

4 Ekonomik krizlerde yaşanan iş kayıplarından erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla etkilendiğini ifade etmek için kullanılan terim. Ç.N.

5 Ayrıca bkz. "Mancession", *Investopedia*, <http://www.investopedia.com/terms/m/mancession.asp>, son erişim tarihi: Ocak 2015.

6 Ayrıca bkz. Uluslararası Para Fonu (IMF), "Lending by the IMF", <http://www.imf.org/external/about/lending.htm>, son erişim tarihi: 12 Aralık 2013.

KAYNAKÇA

Al-Khatib, T. (2010) "Is the "Mancession" real?" *Discovery News*, 11 Ocak, <http://news.discovery.com/human/is-the-mancession-real.html>, son erişim tarihi: Haziran 2010.

Assassi, L. (2009) *The Gendering of Global Finance*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Bedford, K. ve Rai, S.M. (2013) "Feminists theorize international political economy" *E-International Relations*, <http://www.e-ir.info/2013/03/30/feminists-theorize-international-political-economy/>, son erişim tarihi: Aralık 2013.

Benería, L. (2003) *Gender, Development and Globalization: Economics as If All People Mattered*, Londra ve New York: Routledge.

Brassett, J. ve Clarke, C. (2012) "Performing the sub-prime crisis: trauma and the financial event" *International Political Sociology*, Vol. 6, No. 1: 4–20.

Bumiller, K. (2008) *In an Abusive State: How Neoliberalism Appropriated the Feminist Movement*, Durham, NC: Duke University Press.

Buvinic, M., Sabarwal, S. ve Sinha, N. (2009) "The global financial crisis: assessing vulnerability for women and children", Policy Brief Prepared for the World Bank, Mart, <http://www.worldbank.org/financialcrisis/pdf/Women-Children-Vulnerability-March09.pdf>, son erişim tarihi: Haziran 2010.

- Chrabolowsky, L. (2003) “Engendering trade unions and social movements: new proposals of social inclusion in Argentina”, ‘Women and Unions: Still the Most Difficult Revolution’ konferansında sunulan çalışma, School of Industrial and Labor Relations, Cornell University, 21–23 Kasım 2003, <https://www.ilr.cornell.edu/aliceCook100th/downloads/Engendering%20Trade%20Union%20and%20Social%20Movements.pdf>, son erişim tarihi: Aralık 2013.
- Cook, N. (2009) “What mancession?” *Newsweek*, 16 Temmuz, <http://www.newsweek.com/2009/07/15/what-manceSSION.html>, son erişim tarihi: Haziran 2010.
- De Cicco, G. (2011) “Reflections ten years after the Argentinean economic crisis Of December 2001” Association for Women’s Rights and Development (AWID), 16 Aralık, <http://awid.org/News-Analysis/Friday-Files/Reflections-Ten-Years-after-the-Argentinean-Economic-Crisis-of-December-2001>, son erişim tarihi: Aralık 2013
- De Goede, M. (2004) “Repoliticizing financial risk” *Economy and Society*, Vol. 33, No 2: 197–217.
- Deen, T. (2013) “Q&A: Women hardest hit by growing austerity measures” *Inter Press Service (IPS) News Agency*, 10 Haziran, <http://www.ipsnews.net/2013/06/qa-women-hardest-hit-by-growing-new-austerity-measures/>, son erişim tarihi: Aralık 2013.
- Elias, J. (2013) “Davos woman to the rescue of global capitalism: postfeminist politics and competitiveness promotion at the World Economic Forum” *International Political Sociology*, Vol. 7, No. 2: 152–169.
- Elson, D. (2012) “Women are paying the price for economic austerity” *The Conversation*, 11 Ekim, <http://theconversation.com/women-are-paying-the-price-for-economic-austerity-9139>, son erişim tarihi Aralık 2013.
- Enloe, C. (2013) *Seriously! Investigating Crises and Crashes as if Women Mattered*, Berkeley: University of California Press.
- Floro, M.S. (1994) “The dynamics of economic change and gender roles: export cropping in the Philippines” Sparr, P. (1994) editör, *Mortgaging Women’s Lives: Feminist Critiques of Structural Adjustment* içinde, Londra: Zed Books, 116–133.
- Floro, M.S., Tornqvist, A. ve Tas, E.O. (2009) “The impact of the economic crisis on women’s economic empowerment” *Swedish International Development Agency Working Paper Series*, Aralık, <http://www.american.edu/cas/economics/pdf/upload/2009-26.pdf>, son erişim tarihi Aralık 2013.
- Fogg, A. (2013) “Don’t give me this “If Lehman Sisters had been in charge ...” nonsense” *The Guardian*, 17 Eylül, <http://www.theguardian.com/commentisfree/2013/sep/17/dont-giveme-lehman-brothers-sisters-nonsense>, son erişim tarihi Aralık 2013.
- Fraser, N. (2013) “How feminism became capitalism’s handmaiden, and how to reclaim it” *The Guardian (UK)*, 14 Ekim, <http://www.theguardian.com/commentisfree/2013/oct/14/feminismcapitalist-handmaiden-neoliberal>, son erişim tarihi: Aralık 2013.
- Fukuda-Parr, S., Heintz, J. ve Seguino, S. (2013) “Critical perspectives on financial and economic crises: heterodox macroeconomics meets feminist economics” *Feminist Economics*, Vol. 19, No. 3:4–31.
- Griffin, P. (2009) *Gendering the World Bank: Neoliberalism and the Gendered Foundations of Global Governance*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Griffin, P. (2010a) "Gender, governance and the global political economy" *Australian Journal of International Affairs*, Vol. 64, No. 1: 86–104.

Griffin, P. (2010b) "The gendered global political economy" Denmark, R. (2010) editör, *The International Studies Association Compendium* içinde, Oxford: Wiley-Blackwell, 2631–2650.

Griffin, P. (2013) "Gendering global finance: crisis, masculinity and responsibility" *Men and Masculinities*, Vol. 16, No. 1: 9–34.

Griffin, P. (2015) "Gender, finance and embodiments of crisis" Hozic, A. ve True, J. (2015-Yayıma hazırlanıyor) editörler, *Scandalous Economics: The Spectre of Gender and Global Financial Crisis*, Oxford: Oxford University Press.

Halley, J. (2006) *Split Decisions: How and Why to Take a Break from Feminism*, Princeton ve Oxford: Princeton University Press.

Hatem, M.F. (1994) "Privatization and the demise of state feminism in Egypt" Sparr, P. (1994) editör, *Mortgaging Women's Lives: Feminist Critiques of Structural Adjustment* içinde, Londra: Zed Books, 40–60.

Hawkesworth, M. (2004) "The semiotics of premature burial: feminism in a postfeminist age" *Signs*, Vol. 29, No. 4: 961–985.

Hobson, J.M. ve Seabrooke, L. (2007) *Everyday Politics of the World Economy*, Cambridge: Cambridge University Press.

Hoskyns, C. ve Rai, S.M. (2007) "Recasting the global political economy: counting women's unpaid work" *New Political Economy*, Vol. 12, No. 3: 297–317.

Independent Commission on Banking (ICB) (2011) "The Independent Commission on Banking final report", Eylül, <http://www.herbertysmithfreehills.com/-/media/HS/L-130911-14.pdf>, son erişim tarihi: Aralık 2013.

International Monetary Fund (IMF) (1998) "Financial crises: causes and indicators" *World Economic Outlook*, Mayıs, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/weo0598/>, son erişim tarihi: Aralık 2013.

International Monetary Fund (IMF) (2013) "Factsheet: Asia and the IMF", 7 Ekim, <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/asia.htm>, son erişim tarihi: Aralık 2013.

Ling, L.M. (2004) "Cultural chauvinism and the liberal international order: "West versus Rest" in Asia's financial crisis" Chowdhry, G. ve Nair, S. (2004) editörler, *Power, Postcolonialism and International Relations* içinde, Londra ve New York: Routledge.

Lite, J. (2008) "Is testosterone to blame for the financial crisis?" *Scientific American News Blog*, 30 Eylül, <http://www.scientificamerican.com/blog/post/is-testosterone-to-blame-for-the-fi-2008-09-30/?id=is-testosterone-to-blame-for-the-fi-2008-09-30>, son erişim tarihi: Kasım 2011.

McDowell, L. (1997) *Capital Culture: Gender at Work in the City*, Oxford: Wiley-Blackwell.

McDowell, L. ve Court, G. (1994) "Performing work: bodily representations in merchant banks" *Environment and Planning D: Society and Space*, Vol. 12, No. 6: 727–750.

McVeigh, T. (2013) "Spending cuts hit women worse, says report" *The Observer*, 22 Eylül, <http://www.theguardian.com/society/2013/sep/21/spending-cuts-women-report>, son erişim tarihi: Aralık 2013.

Merrouche, O. ve Nier, E. (2010) "What caused the global financial crisis? Evidence on the drivers of financial imbalances 1999-2007", IMF Working Paper WP/10/265, Aralık, Washington DC: International Monetary Fund.

- Montgomerie, J. ve Young, B. (2010) "Home is where the hardship is: gender and wealth (dis)accumulation in the subprime boom", CRESC Working Paper No. 79, <https://www.escholar.manchester.ac.uk/uk-ac-man-scw:181177>, son erişim tarihi: Ağustos 2014.
- New York Times* (2009) "The great "he-cession"" *The New York Times: Idea of the Day*, 29 Haziran.
- Noveck, J. (2010) "Report finds it wasn't just a "manceession"" *Associated Press*, 9 Mayıs, <http://www.msnbc.msn.com/id/37025768>, son erişim tarihi: Haziran 2010.
- Otto, D. (2011) "Remapping crisis through a feminist lens" Kouvo, S. ve Pearson, Z. (2011) editörler, *Feminist Perspectives on Contemporary International Law: Between Resistance and Compliance?* içinde Oxford: Hart Publishing, 75–96.
- Pokrajac, M. ve Moore, B. (2013) "Women in finance—breaking down barriers and stereotypes" *Money Management* (Avustralya), 8 Nisan, <http://www.moneymanagement.com.au/analysis/financial-services/2013/gender-equality-in-the-financial-services-sector>, son erişim tarihi: Aralık 2013.
- Prügl, E. (2011) "Diversity management and gender mainstreaming as technologies of government" *Politics and Gender*, Vol. 7, No. 1: 71–89.
- Prügl, E. (2012) "If Lehman Brothers had been Lehman Sisters" *International Political Sociology*, Vol. 6, No. 1: 21–35.
- Roberts, A. ve Soederberg, S. (2012) "Gender equality as smart economics? A critique of the 2012 world development report" *Third World Quarterly*, Vol. 33, No. 5: 949–968.
- Ryan, P. (2013) "Five years after Lehman Brothers collapse, an analyst warns the global financial crisis is far from over" *ABC News*, 26 Eylül, <http://www.abc.net.au/news/2013-09-26/warnings-that-the-worst-of-the-financial-crisis-is-not-over/4981944>, son erişim tarihi: Aralık 2013.
- Salam, R. (2009) "The death of macho: the era of male dominance is over" *Foreign Policy*, Issue 173:65–70.
- Seguino, S. (2009) "The global economic crisis, its gender implications, and policy responses", Fifty-Third Session of the Commission on the Status of Women, United Nations, 5 Mart, https://www.uvm.edu/~sseguino/pdf/global_crisis.pdf, son erişim tarihi: Kasım 2011.
- Sen, G. ve Grown, C. (1987) *Development, Crises, and Alternative Visions: Third World Women's Perspectives*, New York: Monthly Review Press.
- Sharma, S. (2011) "Neoliberalization" as Betrayal: State, Feminism, and a Women's Education Program in India, Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Sparr, P. (1994) editör, *Mortgaging Women's Lives: Feminist Critiques of Structural Adjustment*, Londra: Zed Books.
- Stern, N.H. (2001) *Engendering Development: A Comment*, Washington DC: The World Bank.
- Stewart, H. (2008) "We are in the worst financial crisis since Depression, says IMF" *The Guardian*,¹⁰ Nisan, <http://www.theguardian.com/business/2008/apr/10/useconomy.subprimecrisis>, son erişim tarihi: Aralık 2013.
- Swann, C. (2009) "The myth of the man-cession" *Reuters Breakingviews Blog*, 6 Ekim, <http://blogs.reuters.com/columns/2009/10/06/the-myth-of-the-man-cession/>, son erişim tarihi Haziran 2010.

- Tamirisa, N. (2011) “Financial regulators, central banks share financial stability role” *IMF Survey Magazine: IMF Research*, 23 Kasım, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/survey/so/2011/RES112311A.htm>, son erişim tarihi: Aralık 2013.
- Toynbee, P. (2012) “Calm down, dears? Why it’s a bad time to be a British woman” *The Guardian*, 8 Mart, <http://www.theguardian.com/commentisfree/2012/mar/07/international-womens-dayequality-polly-toynbee>, son erişim tarihi: Aralık 2013.
- Truong, T.D. (1999) “The underbelly of the tiger: gender and the demystification of the Asian miracle” *Review of International Political Economy*, Vol. 6, No. 2: 133–165.
- Tsikata, D. (1995) “Effects of structural adjustment on women and the poor” *Third World Resurgence*, No. 61/62, <http://www.earthsummit2002.org/wcaucus/Caucus%20Position%20Papers/finance%20%26%20trade/sap.html>, son erişim tarihi Aralık 2013.
- United Nations (UN) (2009) “Report of the Commission of Experts of the President of the UN General Assembly on reforms of the international monetary and financial system”, 21 Eylül, New York: United Nations, http://www.un.org/ga/president/63/commission/financial_commission.shtml, son erişim tarihi: Aralık 2013.
- Wall Street Journal* (2008) “Of note—women will rebuild Iceland’s financial system”, 14 Ekim, <http://blogs.wsj.com/frontlines/2008/10/14/of-note-women-will-rebuild-icelands-financialsystem/>, son erişim tarihi 5 Kasım 2014.
- Whitworth, S. (2006) “Theory and exclusion: gender, masculinity, and international political economy” Stubbs, R. ve Underhill, G. (2006) editörler, *Political Economy and the Changing Global Order*, 3. Basım Oxford: Oxford University Press, 88–99.
- Widmaier, W.W. (2010) “Emotions before paradigms: elite anxiety and populist resentment from the Asian to subprime crises” *Millennium: Journal of International Studies*, Vol. 39, No. 1: 127–144.
- World Bank (2001) “Development outreach special report: women and power”, Washington DC: World Bank.
- Worth, O. (2013) *Resistance in the Age of Austerity: Nationalism, the Failure of the Left and the Return of God*, Londra ve New York: Zed Books.
- Zalewski, M. (2013) *Feminist International Relations: Exquisite Corpse*, Londra ve New York: Routledge.